

ТИ – ЧОРНОБИЛЕЦЬ? ТАК! І Я ТАМ ТЕЖ НЕ БУВ

І ЗНОВУ ПРО ЛЖЕЛІКВІДАТОРІВ

А де ви були у травні 1986-го?

Минає час, коли працюючи у Чорнобильській зоні трудилися саме на ліквідації наслідків цієї страшної аварії. Віддається квітень 1986-го, але ще видаються посвідчення ліквідаторів, хтось стає інвалідом, а хтось... намагається нахабно проредитися до омріяного чорнобильського "корита". І таких немало, - ще за даними першого міністра Мінчорнобиля України Георгія Готовчиця, в нашій країні було десь близько 40 тисяч громадян, які незаконно отримали статус ліквідатора чи інваліда Чорнобиля. Сорок тисяч, і це тільки кілька років тому, уявляєте, яка ця цифра зараз? Проблема лжеліквідаторства нині постала, як ніколи, дуже гостро. І які б комісії не створювалися, як би не розглядалися спірні питання ліквідаторства, ще багато тих, хто бажає будь-якими шляхами отримати цей статус, "увірвати" побільше для себе від чорнобильських пільг. У чому причина, що саме штовхає наших людей переступати

межу закону? На ці питання відповідає провідний спеціаліст відділу підготовки кадрів колишнього Мінчорнобиля України, член комісії з спірних питань при Мінчорнобилі України Олександр Григорович ПУХЛЯК.

- Олександр Григоровичу, наших читачів цікавлять цифри: скільки зараз людей отримують статус ліквідатора, скільки отримують відмови, я маю на увазі тих, хто незаконно намагається набути цього статусу?

- На таке питання так зразу відповідати практично неможливо, але скажу, що сьогодні в нас постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС більше трьох мільйонів, серед них учасників ліквідації, це категорії 1а, 2а, 3а, десь п'ятдесят процентів від вищезгаданої цифри.

Але цифри є цифрами, від їх знання легше не стане. Є проблеми, які нас постійно турбують, знати б причини їх виникнення?

- І що ж це за причини?

- Подивіться навколо, чого не вистачає людям у ці часи, коли немає ніякої стабільності, коли життя стає все скрутнішим, все важчим. Людям не вистачає грошей, треба ж на щось жити. От цим і обумовлюється велике бажання багатьох "дорватися" до чорнобильських пільг.

- Чим же керуються такі особи, зазіхаючи на ліквідаторство?

- Шляхи у таких людей бувають різними, але деколи їм у цьому допомагає чинний Закон. На мою думку, він є дуже популістський. Наприклад, так би мовити, "за одним столом", завдяки законам, в одній категорії можуть опинитися зараз ті, хто був у зоні в ті часи один день та ті, хто працював там роками. Це я кажу про другу категорію. Виходячи з цього, вони отримують однакові пільги, а чи справедливо це - вирішуйте самі. Реалії сьогодні такі, що постраждав кожен по-своєму, а пільги для всіх однакові.

- Чим же пояснити таку хибу в законодавстві?

- Цікаве питання, якщо згадувати історію створення закону. Можна сказати, що все б було нічого, якби його створенням займалися ті, хто має безпосереднє відношення до ліквідації, як це було з самого початку. Але коли до написання закону взялися, так би мовити, "екскурсанти зони", тоді почалась ця "катавасія".

Згадайте, як все сталося, коли над законом працювали Холоша та Борисюк, люди, які добре знають усі чорнобильські проблеми, то і закон мав належний вигляд. Усе було чітко визначено і людина, яка працювала, наприклад, на блоці, знала б, які пільги їй належать. А потім на закон поглянули "екскурсанти" і побачили, що їх там нема. Тоді була розроблена ними ціла формула, навіть теорія. Я зараз спробую передати слова Володимира Яворівського: "А от якщо людина побувала там, хоч і мало, але отримала стільки ж, скільки солдат на блоці?". Але ж, вибачаюсь, солдат на блоці - це не письменник, який побував день чи два у зоні. От завдяки цьому "а от якщо" і вирішили долю того закону, що ми сьогодні маємо, де чорним по білому написано - "незалежно від кількості робочих днів". У нас зараз є випадки, коли людина була у зоні всього дві години, на якійсь там нараді підписала якогось там папірця, і зараз вона є ліквідатором, а деякі з них навіть інваліди.

Все більше і більше людей хочуть стати "ліквідаторами" і цей закон їм у цьому сприяє. Окрім цього, багато тих, хто підробляє документи, за якими визначається факт перебування в зоні відчуження, є й ті, що використовують в своїх інтересах і зовсім не в моральних цілях депутатів, суди, політичні рухи та партії.

Ще я хочу сказати про постанову № 501 Кабінету Міністрів України за 1992 рік. Підпункт "г", де зазначається, що рішення суду

може бути підставою для видачі посвідчення ліквідатора, а це значить, що за рішенням суду може встановлюватися факт перебування людини в зоні відчуження. Наша комісія довго "воювала" за те, щоб відмінити цю постанову, бо ж за перевіркою Верховного суду України понад вісімдесят відсотків тих, хто отримав за цією постановою посвідчення ліквідаторів, насправді не відповідають своєму статусу. Минулого року за нашою ініціативою Кабінет Міністрів України прийняв постанову, за якою виключив підпункт "г" з постанови № 501 і доручив нашій комісії перевірити всі випадки видачі посвідчень на підставі судового рішення. Але зверніть увагу, що тільки, наприклад, у Житомирській області на таких підставах видано дві тисячі посвідчень, в Чернігівській - дев'яност, у Черкаській - сімсот. А які заходи ми можемо вжити проти судових рішень? Єдине, це його опротестування. До речі, про судові рішення. Оскільки в судах й так дуже багато роботи, то факт перебування в зоні там встановлювали всього за присутності двох свідків. Тепер розумієте, скільки людей змогли отримати статус ліквідаторів?

- Колишній міністр Мінчорнобиля Георгій Готовчиць назвав кількість лжеліквідаторів в Україні: сорок тисяч. Яку цифру ви можете назвати сьогодні?

- Я не можу брати на себе таку відповідальність, але зазначу, що ми за десять років на комісії з спірних питань розглянули сім з половиною тисяч випадків, а саме ті, які не вирішили на місці обласні адміністрації на підставі документів, передбачених постановою 501-ю. З цих семи з половиною тисяч ми тільки тисячу двісті задовольнили, всі інші були нами дискваліфіковані.

- Розкажіть докладніше про комісію з спірних питань, з якого року вона діє, хто в ній працює?

- Комісія з спірних питань по визначенню осіб, які брали участь у ліквідації

аварії на ЧАЕС, діє з 1992 року. Створення її було передбачено п'ятсот першою постановою Кабінету Міністрів України того ж року. Зараз вона у 404-й постанові названа - Комісія з спірних питань при Мінчорнобилі України. З самого початку її очолював Володимир Холоша, тепер очолює начальник відділу підготовки кадрів при Мінчорнобилі Анатолій Моторін. Окрім працівників нашого Міністерства в Комісії задіяні співробітники Міністерства праці, Міністерства охорони здоров'я, Держжомгідромету, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції та представники "Союзу Чорнобиль України".

- Хотілося б почути від вас про "географію лжеліквідаторства".

- Коли ми займалися статистикою по видачі посвідчень, я вирішив проаналізувати, який процент інвалідів першої категорії серед дорослого населення у кожній області. І з самого початку впала у вічі цифра по Харківській області - 23%. Це означає, що практично кожен третій ліквідатор там є інвалідом. Потім іде Донецька область - 17,64%, Луганська область - 14,67%. Маю зазначити, що такі цифри вже насторожують. Оце такі області в нас є лідерами по інвалідності.

Спочатку харків'яни мені говорили, що, мовляв, у нас тут дислокувалась двадцять п'ята дивізія. Я зустрівся з її командиром і дізнався, що в Харківській області було тільки ядро дивізії, на базі якої мобілізувались люди з Росії, інших республік колишнього Радянського Союзу в зону відчуження. Виходить, не населення ж Харківської області було у двадцять п'ятій дивізії. Звідки ж тоді взялося в цій області стільки ліквідаторів? Цілих 32 тисячі, і кожен четвертий - інвалід.

- Чи багато лжеліквідаторів серед високопоставлених керівників?

- Тут можна назвати багато прізвищ. Зараз я скажу про наших високопоставлених "інвалідів", це ті, у яких за експертною оцінкою повинно бути вісімдесят відсотків непрацездатності. От, наприклад, посол у Фінляндії, представник України у Скандинавських країнах Костянтин Масик, чи колишній спікер нашого парламенту Іван Плющ. Він за вісім місяців до того, як скласти свої спікерські повноваження, зробив собі інвалідність, зараз депутат. А скільки в нас інвалідів у міністерствах і відомствах?!

- А яке покарання передбачено законом за лжеліквідаторство?

- Є стаття, за якою настає кримінальна відповідальність, аж до позбавлення волі, але вона практично не діє. Хоча, наприклад, минулого року в Чернівецькій області було засуджено вісім лжеліквідаторів. Їм дали від двох до чотирьох років.

- Щиро дякую вам за розмову, але останнє запитання. Залишилось багато людей, які у часи аварії були призвані на військові збори і тоді кинуті на ліквідацію аварії. Їх називають "партизанами". Зараз вони хочуть, щоб їх прирівняли за статусом до інвалідів війни. Ваше ставлення до цього?

- Я вважаю, що ніхто не має права прирівнювати себе до інвалідів війни, це перш за все бльознірство. А стосовно "партизанів", то для них треба приймати чи окремий закон, чи доповнення до чинного Чорнобильського.

Розмову вів Ярослав ШАПОЧКА.